

ZASTOSOWANIE NARZĘDZI GEOMATYCZNYCH NA PRZYKŁADZIE WYNIKÓW INWENTARYZACJI PRZYRODNICZEJ W LASACH PAŃSTWOWYCH W 2007 ROKU

Jolanta Starzycka

Streszczenie

W latach 2006-2007 została przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza siedlisk i gatunków chronionych na terenach zarządzanych przez Lasy Państwowe. Zebrane dane zostały połączone z danymi przestrzennymi z Leśnej Mapy Numerycznej. Wykorzystując tę bazę danych przestrzennych przedstawiono kilka prostych metod analizy danych przestrzennych, która jest bardzo ważnym elementem systemów geoinformacyjnych i geoinformatyki.

Słowa kluczowe: inwentaryzacja przyrodnicza, analiza danych przestrzennych, geoinformatyka

APPLICATION OF GEOMATIC TOOLS BASED ON ENVIRONMENTAL INVENTORY RESULTS IN STATE FORESTS IN 2007

Abstract

In 2006-2007 the natural inventory of habitats and protected species was carried out in the area managed by State Forests. The gathered data have been connected to Forest Digital Map data. A number of simple methods of spatial data analysis were presented. They are forming a crucial element of the geoinformation systems.

Keywords : natural inventory, spatial data analysis, geoinformatics

Wstęp

Szybki rozwój technologiczny w dziedzinie geomatyki daje coraz większe możliwości wykorzystania wielkich zgromadzonych danych. Najistotniejszym elementem tej dziedziny jest analiza danych przestrzennych umożliwiającą zamianę danych na użyteczną informację o nowej jakości. Przykłady różnych typów prostych analiz wektorowych wykonanych na danych zebranych w inwentaryzacji przyrodniczej na terenach zarządzanych przez Lasy Państwowe (LP) będą przedstawione poniżej.

Inwentaryzacja przyrodnicza w Lasach Państwowych

W latach 2006-2007 została przeprowadzona inwentaryzacja przyrodnicza na terenach zarządzanych przez LP. W 2006 r. zebrano dane dotyczące sześciu ptaków wskaźnikowych – powstała baza danych zawierająca lokalizację, gniazd, stref ochronnych i obszarów potencjalnego bytowania.

W 2007 r. wykonano inwentaryzację siedlisk i rzadkich gatunków roślin i zwierząt na terenach zarządzanych przez LP. Na obszarze zajmującym ok. 7,5 mln hektarów zostały zinwentaryzowane:

- 45 typów siedlisk,

- 32 gatunki roślin,
- 50 gatunków zwierząt,
- 6 gatunków ptaków.

Jednostką inwentaryzacji dla siedlisk było wydzielenie drzewostanowe lub punkt wydzieleniu, gdy powierzchnia siedliska zajmowała małą część obszaru wydzielenia. W przypadku inwentaryzowanych gatunków roślin i zwierząt jednostką inwentaryzacji był punkt w wydzieleniu (geometryczny środek obiektu).

Zebrane przez leśników i naukowców dane w terenie zostały wprowadzone w nadleśnictwach do formularzy internetowych, następnie przy pomocy specjalnie napisanych programów połączone z danymi przestrzennymi z Leśnej Mapy Numerycznej. Powstała w ten sposób geograficzna baza danych o nazwie INWENT z lokalizacją i danymi opisowymi o siedliskach i gatunkach roślin i zwierząt. Do realizacji tego przedsięwzięcia oraz interpretacji wyników i analizy zostały użyte programy GIS : MapInfo z MapBasic i ArcGIS 9.2.

Analiza danych przestrzennych

Analiza danych przestrzennych jest to najważniejsza część systemów geoinformacyjnych. Dzięki przekształceniom i obliczeniom zebrane dane w przestrzennej bazie danych zamieniają się w informację wykorzystywaną dalej w procesach decyzyjnych i badaniach naukowych. Analiza ujawnia prawidłowości, niedociągnięcia, a nawet anomalie, ale także zależności między obiektami przestrzennymi, których nie można byłoby wykryć bez wizualizacji mapowej. Istnieje wiele różnych poziomów analiz przestrzennych: od prostych pomiarów i wyszukiwania po skomplikowane modele geostatystyczne.

Do podstawowych i najprostszych metod analiz przestrzennych zaliczają się (Longley et al. 2006) m.in.:

- Kwerenda – zapytanie do bazy danych – wynikiem jest zestaw danych spełniający określone kryteria,
- Pomiar – identyfikuje proste charakterystyki geometryczne obiektów przestrzennych np. długość, powierzchnia, kształt obiektu,
- Przekształcenie – zmiana danych w wyniku zastosowania operatorów geometrycznych, arytmetycznych lub logicznych.

Przykłady wykorzystania prostych analiz przestrzennych w prezentacji wyników inwentaryzacji przyrodniczej.

Kwerenda (zapytanie, wyszukiwanie informacji)

Do wykonywania kwerend służy strukturalny język zapytań SQL, standard używany w wielu systemach relacyjnych baz danych do komunikacji z użytkownikiem. Sposób formułowania zapytania zależy od zastosowanego programu GIS

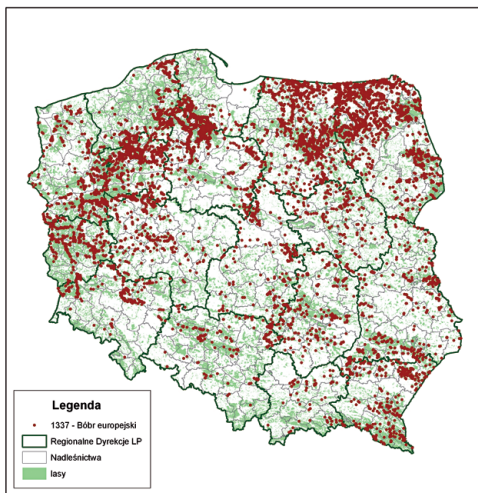
Zapytanie według atrybutów opisowych

Kryterium wyboru obiektów jest atrybut z tabeli bazy danych np. kod „naturowy” obiektu.

Na przykład:

Wybierz obiekty dla których atrybut KOD = 1337

(SELECT * FROM 'zwierz_tabela' WHERE Kod = 1337)

Kod gatunku 1337 oznacza bobra europejskiego. Z bazy danych zostały wybrane obiekty spełniające ten warunek. Znaleziono ponad 10000 obiektów. Wynik zapytania został przedstawiony na mapie (ryc. 1).

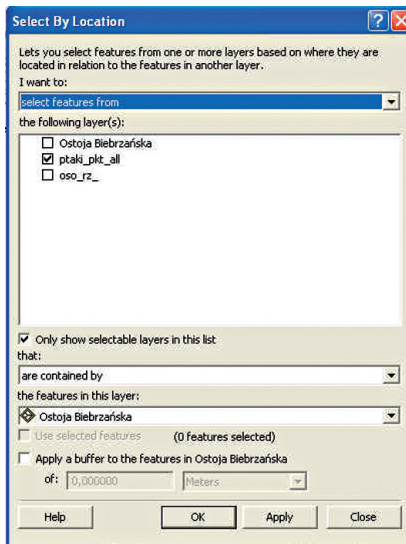
Ryc. 1. Wynik zapytania do bazy danych – występowanie bobra europejskiego *Castor fiber* na terenach zarządzanych przez Lasy Państwowe

Fig.1. The result of the query – the “Castor fiber” occurrence in the areas managed by State Forests

Zapytanie przy pomocy operatorów geometrycznych

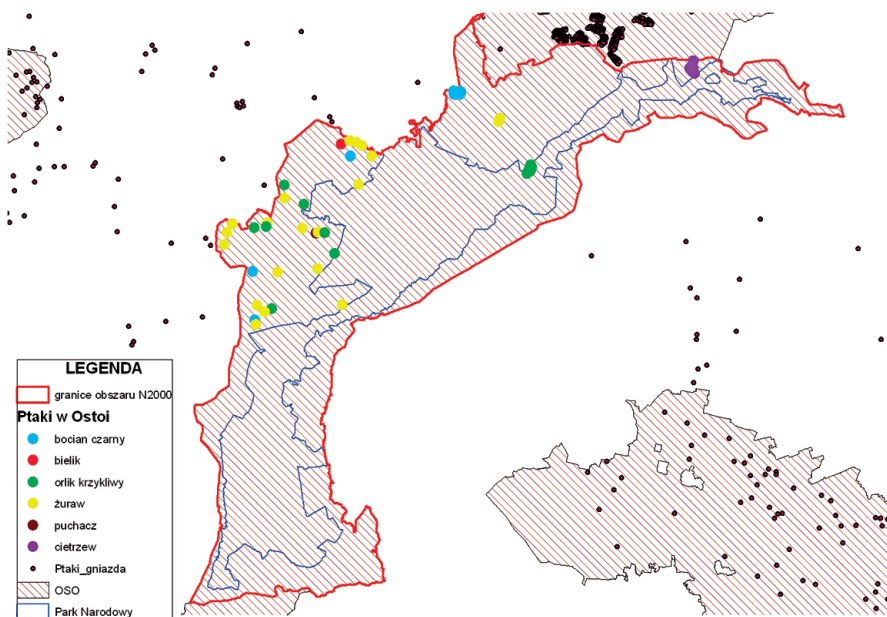
Zapytanie to pozwala wybierać dane na podstawie relacji przestrzennych między obiektami np. A zawiera B, A jest w obrębie B, A przecina B. W poniższym przykładzie zastosowano zapytanie:

Wybierz obiekty z warstwy „ptaki”, które znajdują się w obrębie obiektu z warstwy „Ostoja Biebrzańska” przy pomocy okna dialogowego w programie ArcGIS – ryc. 2. Rezultat zapytania – ptaki zinventaryzowane na terenach Lasów Państwowych w granicach obszaru Natura 2000 „Ostoja Biebrzańska” – został przedstawiony na ryc. 3.

Ryc. 2. Okno dialogowe służące do tworzenia zapytania przestrzennego w programie ArcGIS – ArcMap

Fig. 2 The dialog window used for creating spatial query in ArcGIS – ArcMap application

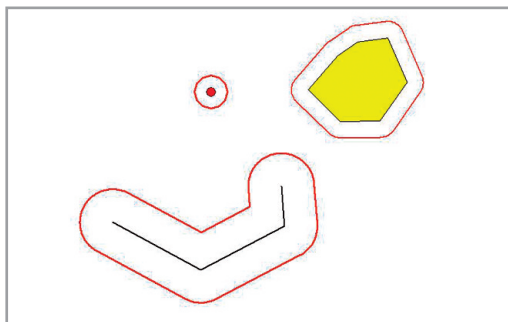

Ryc. 3. Wynik zapytania przestrzennego przedstawiony na mapie
Fig.3. The result of the spatial query presented on the map

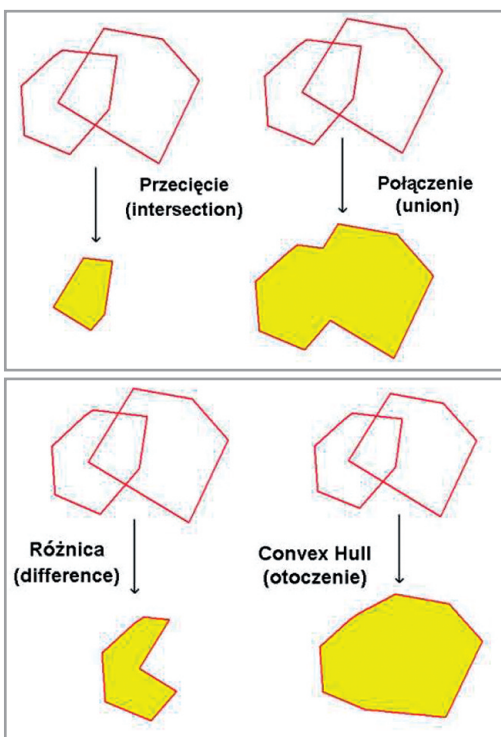
Przekształcenie

Przekształcenie wykrywa zależności niezauważalne w źródłowych zbiorach danych. Jedną z bardziej użytecznych metod w analizie przestrzennej jest buforowanie. Można ją stosować do wyznaczania stref ochronnych wokół obiektów, terenu przeznaczonego do wycięcia pod budowę drogi itp.

a) Bufor – wyznaczenie obszaru o zadanym promieniu dookoła obiektu przestrzennego. Ryc. 4 przedstawia poligony będące rezultatem operacji buforowania na różnych typach obiektów przestrzennych. Inne rodzaje przekształceń zostały przedstawione na ryc. 5 i ryc. 6.

Ryc. 4. Wynik przekształcenia – bufor dla punktu, poligonu i linii
Fig.4. The result of the transformation – buffers for a point, polygon and line

Ryc. 5. Obiekty powstałe w wyniku przecięcia (część wspólna) oraz połączenia dwóch innych poligonów

Fig. 5. Objects transformed as results of intersection and unification of two other polygons

Ryc. 6. Obiekty przekształcone będące różnicą (wycięciem) oraz otoczeniem dwóch innych poligonów

Fig. 6. Objects transformed as difference and convex Hull of two other polygons

Prosty przykład analizy przestrzennej danych z inwentaryzacji przyrodniczej przy projektowaniu drogi.

Zastosowano tu kilka typów analiz przestrzennych (ryc. 7).

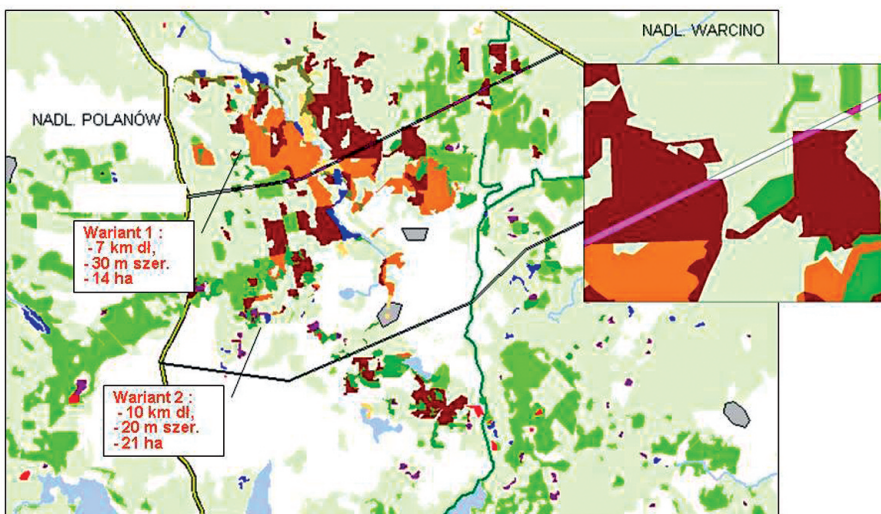
Bufor – na osiach dwóch wariantów drogi zostały wykonane bufory o różnych promieniach – powstała nowa warstwa obiektów poligonowych – teren przeznaczony pod budowę drogi.

Pomiar – obliczono powierzchnię, długość i szerokość nowych obiektów

Przecięcie obiektów – Warstwę siedlisk przecięto warstwą nowych obiektów – nowa warstwa określa, które siedliska będą musiały zostać przeznaczone pod budowę drogi i jaką powierzchnię zajmują (ryc. 8).

Podsumowanie

Powyższy przykład prostych analiz przestrzennych to tylko mała część możliwości jakie daje geomatyka. Dzięki temu zebrane podczas inwentaryzacji przyrodniczej dane mogły zostać szybko przetworzone i zaprezentowane na mapach. Rozbudowane oprogramowanie GIS pozwala zaawansowanemu i przygotowanemu użytkownikowi wykonywać praktycznie wszystkie działania związane z analizą przestrzeni, jakie można sobie wyobrazić. Służą do tego przygotowane przez programistów GIS aplikacje, fachowa wiedza przyrodnicza i techniczna, a także logika oraz myślenie przestrzenne.

Ryc. 7. Wykorzystanie analizy przestrzennej przy projektowaniu drogi
 Fig. 7. The usage of spatial analysis in the road project

Ryc. 8. Przecięcie obiektów – obiekty z warstwy siedlisk w granicach projektowanej drogi (kolor różowy) – w tabeli typ siedliska i powierzchnia obiektu
 Fig. 8. Intersection of objects – objects from habitats layer at the area of projected road (pink color) – the code of the habitat and its area

Literatura

P.A. Longley, M.F. Goodchild, D.J Maguire, D.W. Rhind 2005. *GIS Teoria i praktyka*. PWN Warszawa

Jolanta Starzycka
 Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych
 j.starzycka@lasy.gov.pl